

JAAP

UIT DE
DODE GANG

DOOR

JAN VAN GRONINGEN

J A A P
UIT DE DODE GANG

**PENTEKENINGEN, VAN
G. D. HOOGENDOORN**

TWEEDE DRUK

J A A P
UIT DE DODE GANG

DOOR JAN VAN GRONINGEN

G. F. CALLENBACH - UITGEVER - NIJKERK

1. JACOB BLOM

De herfstwind schudt de hoge beuken van Nienoords singels. De takken zwiepen en laten bij elke nieuwe vlaag enkele bladeren los, die schuin neer dwarrelen, om straks weer op te ritselen, tot ze vastplakken, ergens in de modder.

Er is een kraken en knappen in het dorre hout. En in het donkere eikenbos, bezijden de weg, is een steunen en kreunen als van een ouden zieken man.

IJzerdraad, langs paaltjes, knarst en rammelt. . . .

Het zijn de geluiden van het bos, waar de herfstwind raast.

Huiverend in z'n dunne jasje sukkelt Japie Blom door Nienoords beukenlaan, naar huis.

Voorover gebogen gaat hij tegen de Noord-Wester in, de ene hand in een broekzak geborgen, de andere beschermend om z'n bakje met koopwaar, dat aan een leren riem scheef tegen z'n rug hangt.

De lange middagtocht is bijna volbracht: ginds, aan het eind van de laan, pinkelt het eerste lichtje van Kleinstreek. Dat is de lantaarn, vlak voor de school, die aan de ingang van het dorp staat.

En Japie is blij om dat lichtje.

De loop was lang en zwaar, over de slijkerige wegen.

Zijn doornatte voeten doen pijn in de kapotte schoenen en hij is zo moe. . . . zó moe!

De handel is traag geweest, slechts een enkel stukje zeep en wat veters. . . . en dat kochten ze dan alleen nog maar om van dien ventersjongen àf te komen. . . .

Dat heeft hem ontmoedigd.

Ook heeft het hem een enkele keer brutaal gemaakt.

Oom Koen zegt soms: „Je moet veel brutaler optreden, je moet niet zo spoedig weer verder gaan. Zet de voet maar tussen de deur. . . .”

Ja, oom Koen heeft gemakkelijk praten: laat hij zelf eens op stap gaan!

Waar je eenmaal een grote mond hebt gehad, behoef je nooit terug te komen. . . . die klant is verloren.

Nee, het is geen pretje, dat venten, geen wonder, dat bijna niemand het doet.

Toch glijdt af en toe een blijde trek over zijn spits gezichtje. . . . hij denkt aan zijn fijne kwartje, dat hij in zijn vuist geklemd houdt.

Dit is een buitenkansje voor vandaag.

Een geheimpje is het ook!

Niemand weet er van.

Oom Koen heeft er geen recht op.

Hij kan het verbergen, eerlijk wegstoppen voor zichzelf.

Oom Koen krijgt vanavond de portemonnaie.

Oom Koen mag vanavond het bakje controleren. . . .

hem op de vingers narekenen. Hij heeft er recht op. Hij is toch Japie's pleegvader. Hij zorgt helemaal voor z'n kleine neefje.

Nu ontbreekt er nooit iets aan het geld. En daarom vertrouwt oom hem ten volle.

Maar. . . . van dat kwartje blijft hij ãf.

Dat is buiten de handel verdiend, dat is persoonlijk eigendom. En hij zal er zijn vingers afhouden, al is hij honderdmaal zijn oom. Stel je voor, dat hij er een borrel voor kocht. . . . dat kon best, hij lust ze wel!

Nee, hij zal dit kwartje bewaren.

En als hij dan eens op een verre tocht honger krijgt. . . .

Of. . . . hij zal zich vanavond eens tracteren op wat lek-

kers. . . . een lekker gebakje. . . . ze liggen er zo fijn in de etalages!

O, er is genoeg heerlijk, om van te smullen!

Wat is het mooi gegaan, vanmiddag.

Hij moest er nog eens aan terugdenken, en 't is eigenlijk veel te aardig om voor oom Koen te verzwijgen.

Misschien vertelt hij het tòch!

Hij liep op een zandweg.

Een eindje voor hem uit stond een mooie, grijze auto.

Wat moest dat ding daar nou, midden in de wildernis?

Verdwaald misschien.

Er ging een deurtje open en een lange meneer met een grote grijze baard, stapte uit.

Hij keek naar alle kanten rond en deed toen een paar passen in de richting van den naderenden Japie. Er zaten nog meer mensen in de mooie wagen: een heel gezelschap dames en heren.

„Zeg 's vriendje,“ zei de grijze meneer, „kun je me ook vertellen of dit de binnenweg is waarlangs ik Nienoord bereiken kan?“

„Jawel, meneer, maar. . . .“

„Ik bedoel de weg naar de achterkant van de buitenplaats, snap je?“

„Ja meneer, dan moet u eerst naar de grindweg. Die is dáár! Dan gaat u links. Voorbij dat boerderijtje neemt u de eerste zijweg rechts en dan. . . . dan moet u weer links afslaan, het bos in. . . . de tweede laan, geloof ik. . . .“

„Goed jongetje, maar dat vinden we zo nòg niet gemakkelijk. Je moest ons een eindje brengen. Wil je dat?“

„Jawel, meneer.“

„Nu, dan rijden we eerst naar de grindweg en dan moet

je ons de weg wijzen, je bent onze gids, in dit onbekende land."

De vriendelijke oude heer steeg lachend weer in. Hij vroeg niet of Japie ook mee wou rijden.

Geen wonder, een jongen met een bakje, past niet in zo'n gezelschap. Bovendien was de wagen vol.

Toen is hij maar gaan lopen, naast de auto en heeft de lui tot aan de ingang van de bosweg gebracht.

Hier staat een bordje met: verboden toegang. Japie heeft er nog op gewezen. Maar de oude heer lachte alweer: „Wij mogen er wel langs. Hier. . . .” en toen werd een hand in glacé naar buiten gestoken. „Dat is voor jou.”

Een ogenblik later reed de blinkende wagen het bos in, op Nienoord aan.

Het is voor Japie nog een geduchte omweg geworden, maar dat kwartje maakt alles goed.

En hij zal er voor oppassen, dat niemand zijn vingers er achter krijgt.

Daar ligt Nienoord.

De geelwitte muren rijzen op uit het water van de brede gracht. Vroeger is het een kasteel geweest, een sterke burcht, die verdedigd kon worden tegen den vijand. Nu is het niet anders dan een deftig herenhuis, dat daar vreedzaam en liefelijk ligt temidden van uitgestrekte plantsoenen en bossen. Bij de stenen poort, versierd met mooi beeldhouwwerk, staat nog een klein kanon, als herinnering uit lang vervlogen tijden.

De eigenaar, een voorname baron, moet wel enorm rijk wezen.

De auto is nu natuurlijk al lang in de garage. En de men-

sen zitten daar ergens achter die grote ramen, in de mooie kamers.

Maar Japie heeft een kwartje!

Hij voelt eens even met zijn vingers of het er nog zit. . .

Hij zal straks eens kijken bij bakker Bolt. Die etalage ziet er altijd zo heerlijk uit.

Voor een kwartje heb je echter nog niet zo heel veel.

En als het lekkere op is, dan heb je niets meer. . . . dat is ook jammer.

Wacht eens! Hij zal er een lampion voor kopen! Natuurlijk!

Dat hij daar niet eerder aan dacht.

't Is immers binnenkort St. Martinus! En nu kan hij een fijn „lichtje" kopen. Geld genoeg! Voor vijftien cent heeft hij al een beste.

Oom Koen zal hem dan ook zien.

Die moet het dus weten.

Even staat hij stil op de weg, om een oplossing te vinden voor deze moeilijkheid.

Als hij eens een lampion neemt van drie stuivers, dan houdt hij tien cent over. En als hij nu eens voor dat dubbelkje een koek koopt en Oom Koen eens tracteerde! Ja, vast, dat is 't allermooiste. Niks zeggen. 't Moet een verrassing worden. Dat is ook veel prettiger. Oom Koen mag toch eigenlijk ook wel eens een verrassing hebben.

Als hij vis vangt, krijgt Japie altijd een flinke portie. . . . zoveel als hij op kan. Ze delen altijd. 't Is niet meer dan billijk, dat ze nu ook samen delen. Hij zal tracteren.

Fijn! Straks even zien of er een krentenkoek ligt bij Bolt en anders neemt hij een streep kantkoek. En dan even kijken bij Dirk Pieterolie, op het hoekje van de steeg.

Hij heeft er al zo vaak voor gestaan . . . er hangen er verscheiden.

Dichter nadert het licht van de eerste lantaarn . . . gelukkig!

Want die natte, zere voeten, bahl

Morgen zal hij gauw de klompen aan hebben en als hij weer venten gaat, ook! Dan maar klossen . . . klossen . . .

't lieve leventje door . . . Oude Geeske, de buurvrouw uit 't steegje, heeft het al vaker gezegd: klompen zijn veel gezonder. En Oom Koen vindt 't natuurlijk best. Die bromde vanmorgen nog: „Fijne meneer met schoenen, die te groots is om op klompen te lopen.”

't Geeft ook niets, je verkoopt er voor geen cent meer of minder om. En een nette jongen is hij toch niet, is hij nooit geweest. Dàn die fijne lui in de auto, zo pas! Die hadden bullen! Hij is maar een slobber. Ja, dat zeggen ze in 't dorp: een slobber.

Vroeger wist hij dat niet. Langzamerhand heeft hij dat zelf leren zien. Het zit hem in de kleren en in het huis, waarin je woont.

Hij is slechter gekleed dan de andere jongens. Er zijn wel meer arme dorpskinderen, maar niemand van hen woont in een steeg, zoals Japie. En dan komt er nog bij, dat hij geen vader en moeder heeft. Dat is vreemd. Waarom hebben andere jongens wèl ouders en hij niet? Vader en Moeder zijn al lang dood en nu zorgt Oom Koen voor hem, dat weet hij, en dat weet iedereen. Maar waarom moet *hij* nu juist een wees zijn?

Een moeder vooral, is iets heel bijzonders. Het moet heerlijk zijn, eens zo'n zachte vrouwenhand te voelen aan je hoofd . . . een hand van moeder.

Anderen hebben mooie, groote huizen, soms met slaapkamers. . . .

Hij moet in een steegkamertje wonen.

Hij dom.

Zij knap en handig.

Hij klein en een beetje scheef. Al veertien jaar en de mensen schatten hem op elf of twaalf.

Ze schelden hem uit voor: slobber, mager scharminkel, scheef schepsel en voor nòg lelijker.

Hij zou nog wel eens een poosje naar school willen gaan, niet om te leren, want hij was altijd een van de grootste domkoppen, maar alleen om meester Koekoek. Die is altijd zo goed voor hem geweest. Eens, toen Japie huilde om een droevig verhaaltje, waarin iets voorkwam over het sterven van een moeder, heeft meester Koekoek hem getroost, vriendelijk over 't haar gestreeld en gezegd: „Stil maar, kereltje, de lieve Heer zal eenmaal alles goed maken, ook voor jou. Je zult je moeder weer terug hebben. Eenmaal zal er een tijd aanbreken van geluk. . . . als je den Heere liefhebt. Dat maakt gelukkig.”

Ja, meester Koekoek is een goed mens, zo zacht en zo vroom.

Als hij zo sprak, in de klas, werd Japie altijd erg stil.

Maar Oom Koen denkt er anders over dan de Meester. „Koop je nogal wat voor,” spot hij. „Ze kunne die schone hemel van me cadeau krijgen. Je moet hier wat hebben te bikken, niet?”

Wie moet je nu geloven?

Oom of den meester?

Japie weet het niet, maar hij is geneigd oom Koen gelijk te geven.

't Is alles even triest, vooral als je zo ver lopen moet als vandaag.

Maar hij heeft een kwartje!

En daar is de lantaarn al. Ze staat vlak voor de school, links van de weg, onder de hoge kastanjeboom.

Net het plein voorbij, in het schijnsel van de lantaarn, staan enkele jongens.

Ze praten druk.

Sommige hebben fietsen bij zich.

Ze krijgen den kleinen koopman al in de gaten.

Japie loopt zo ver mogelijk rechts van de weg, dat is het veiligst.

En vlugger stapt hij nu door.

Ze zeggen wat.

Ze roepen iets. . . .

Tegen wie? Tegen Japie natuurlijk. Hij voelt, dat het op hem gemunt is, al verstaat hij niets.

Laat ze maar, met hun flauwe grappen, laat ze maar schelden. Duidelijk hoort hij nu de stem van Geurt Pater er bovenuit.

Daar schrikt hij toch van! Iets in die stem maakt hem bang. Hij weet niet hoe het komt, maar Geurt, de grote, de sterke, de brutale, die alles durft, is de ergste plager van het dorp. Hij is een valse vijand, die altijd op de loer ligt.

Maar gauw doorlopen, niets antwoorden, dat is 't beste. . . .

Pats! Er wordt iets tegen z'n bakje gegooid. Een steen?

Nee, 't lijkt wel 'n stuk van een wortel of een suikerbiet.

Nog een stuk. . . . het raakt z'n been. . . .

Japie trilt van kwaadheid.

O, wat zou hij nu graag terug schelden en terug gooien...

In het schijnsel van de lantaarn staan enkele jongens.

Het bloed stijgt hem naar het hoofd, van kwaadheid. Vast klemt hij zijn kwartje in de vuist! Ze kunnen verder doen wat ze willen, de gluiperds. . . . hij zal er zich niets van aantrekken.

„Japie Blom, wat loop je krom!”

Dat schelden doet niet zeer.

Dan fietsen er ineens een paar naast hem.
„Zeg eens wat, jong! Waar ben je vandaag weer heen geweest?”
Hij antwoordt niet. . . . er naderen al meer huizen, en daar is het licht van de tweede lantaarn, bij de brug! Gelukkig!
„Is je oom nog wel eens dronken?”
Hij klemt de tanden op elkaar.
„Wat heb je in dat kistje, zeg?”
Dan voelt hij plotseling, dat z'n bakje van achteren wordt opgelicht. . . . het zal kantelen, en dan. . . .
Maar nee. . . . vlug de hand uit de broekzak. . . . en met beide handen houdt hij 't kistje in evenwicht.
Door de snelle greep met de rechterhand is het kwartje er uitgeglijpt en gevallen. . . . op de donkere weg!
„Ga weg!” roept hij verschrikt.
Het is Geurt geweest, die 'm van achteren naderde.
Zijn boos opzet is mislukt.
Maar. . . . het kwartje is gevallen. . . .
Japie staat stil.
De plagers zijn weg, ze hebben gelukkig niet gezien, dat er iets viel.
Nu moet hij zoeken. En vlug! Eer ze 't bemerken. Anders komen ze nog terug ook!
O, die ellendelingen! Hij zou ze willen. . . .
Het is hier zo donker. Diep voorovergebogen speurt Japie de weg af. . . . glimt daar iets? . . . nee, een steentje. Het kan best in 't gras zijn gerold. O, maar dan is het verloren! Zijn hart bonst. . . .
Zijn eigen, eerlijk verdiende, dure kwartje.
Tranen branden achter zijn ogen.

Zal hij morgen, als het licht is, nog eens zoeken? Maar dan is het toch te laat.

Ze kijken al naar hem. Hij moet weg, hier vandaan. . . .

En zijn kwartje. . . . zijn fijne kwartje is wèg. . . .

Langzaam loopt hij. . . .

„Heeft Japie 'n stukkie zeep verloren?” Een spotlach klinkt op.

Dan huilt hij. . . . zacht en schokkend. . . . dikke tranen rollen over zijn wangen. . . .

2. IN DE DODE GANG.

Kleinstreek is mooi en welvarend.

Langs de lommerrijke hoofdweg, die in het dorp Hoofdstraat heet, rijen zich de nette burgerhuizen en winkels aaneen. Menig rustend boer of zakenman heeft in 't verlengde van de dorpsstraat, onder de schaduw der beuken en eiken, een aardige rentenierswoning laten bouwen. En in de onmiddellijke nabijheid strekken zich de indrukwekkende lanen en bossen van Huize Nienoord uit.

Dit alles geeft het dorp een prettig en welvarend aanzien.

Maar dat bij het kleine winkeltje van Dirk Pieterolie een steegje afbuigt, dat de naam „Dode Gang” draagt, dat bemerk je zo niet.

Niemand vermoedt, dat hier de enge toegang is naar een viertal nòg „enger” menselijke woningen.

't Is de ellendigste buurt van het hele dorp, en dat in het hart van de plaats, enkele meters van de drukke en vrolijke straat. . . .

Het is de vergaarbak van alles, wat niet meer mee kan, of niet meer mee wil.

Hier wonen de armoe en de schande. . . .

Daar heb je oude Geeske, die vroeger de takkenbossen bond voor de boeren van Kleinstreek en omgeving.

Haar naaste buren zijn twee zonderlinge oude mannetjes, die bijna nooit hun kamertje verlaten.

De derde deur geeft toegang tot de woning, waar Koen Blom, de oude stroper en visser, met zijn neefje Jacob, zijn huishoudentje heeft.

Een enkele keer komt Geeske hier haar diensten aanbieden: ze dweilt de vloer, schrobt het straatje en vermaant Koen, toch goed op het „arme schaap“, dat is Jaap, te passen.

Het vierde en laatste kamertje is leeg en zal dat wel altijd blijven, want het Gemeentebestuur heeft het plan, de hele steeg op te ruimen.

Dirk Pieterolie zou dat erg jammer vinden.

„'t Is zonde,“ zegt hij, „'t is een van de oudste plekken van het dorp.“

Dirk kan het weten, want hij bezit het oude boek, waarin de geschiedenis van het dorp beschreven staat.

Eenmaal gaf deze steeg toegang naar een kerkhof.

Langs dit pad werden de doden gedragen naar hun laatste rustplaats. Vandaar de naam: Dode Gang.

Het kerkhof is verdwenen.

Alleen een hoog gelegen graskamp, omringd door brede sloten en hoge bomen, herinnert er nog aan.

Maar Jaap Blom zal het niet erg vinden als de krotwoningen worden opgeruimd.

Het wonen in een steeg voelt hij als een schande.

Een mooi huis en mooie kleren, dat lijkt hem het heerlijkste!

Maar als je geen vader en geen moeder hebt, alleen maar zo'n oom, die zich best thuis voelt in deze buurt, dan behoef je niet aan die mooie dingen te denken.

Oom Koen is lui en onverschillig. Als het Gemeentebestuur hem elke week maar enkele guldens uitbetaalt en hem verder met rust laat, dan kan hem de rest niets meer schelen. En de Dode Gang is hem mooi genoeg. Japie denkt er anders over. Hij hoopt nog steeds op iets anders. En hoewel hij geloven moet, dat oom Koen het beter weet en slimmer is dan meester Koekoek, kan hij toch de gedachte aan een beter leven niet kwijtraken. Soms droomt hij er van.

Op de avond van de blijde middag, die zo ongelukkig eindigde, zitten ze met z'n drieën in de kleine kamer van de Dode Gang: Koen Blom, zijn vriend Gal en zijn neefje Jacob: twee grote ruwe mannen en een kleine jongen.

De ouderwetse kolomkachel verspreidt een aangename warmte.

„Beter binnen dan buiten, jong, wat jij,“ lacht Koen en klopt z'n vriend eens op de schouder.

Vriend Gal grinnikt.

Ze zijn bezig, de hengelstokken te repareren en voor een nieuwe vangst in orde te maken.

Dat is mooi knutselwerk en bij voorbaat genieten ze reeds van de gedachte aan een mooi zootje vis.

„Je moest wat te drinken hebben, Koen,“ bromt Gal.

„Wat warms, jong. 'k Heb al dagen lang niets geproefd.“

Japie, die bezig is een grote biet uit te hollen. . . .

Japie, die bezig is een grote biet uit te hollen, laat even het mes rusten en kijkt met bange ogen schuw naar zijn oom.

Het woord drinken wekt hem onmiddellijk uit z'n gepeins.

De schrik slaat hem om het hart als hij terugdenkt aan de drinkpartij, die ze vóór enkele weken, in ditzelfde kamertje, gehad hebben. Toen oom Koen languit op de vloer zijn roes uitsliep.

Hij rilt met z'n dunne schoudertjes.

O, die drank, die van de mensen beesten maakt. . . .

Maar Koen Blom is deze keer verstandiger dan z'n vriend.

„Wou je alweer drinken, Teunis? Ik dank je.”

„En waarom niet?” zegt Gal. „Je lust ze anders, zeg!”

„Ja, wat dat betreft. . . ik zou je staan voor zeven borrels, maar 'k heb er geen centen voor. En je moet om den jongen denken.”

Gal lacht luid en spottend.

„Nou, je hebt nog wel crediet bij Janus in 't kroegje, is 't niet?”

„Nee,” bijt Koen kortaf, „ik doe het niet vanavond.”

„Goed dan, niet borrelen vanavond, maar er kan toch zeker wel 'n bakje koffie af!”

„Ja, natuurlijk. Hoe wordt dat, Jaap, schenk je eens in?”

Japie legt z'n grote knol neer.

Ze is al bijna uitgehold. Het mooiste deel van 't werk komt nog: er moeten nog letters en figuren in gesneden worden. Dan moet er nog 'n kaarsje in gezet worden en het „lichtje” is klaar.

Jaap neemt drie kopjes.

Het bruin geëmailleerde koffiepoteje pruttelt gezellig boven 't kooltje.

„Zelf ook een druppie nemen, Jaap!” zegt oom Koen vriendelijk.

Jaap knikt.

„De baas heeft een slechte dag gehad,” vervolgt Blom.

„Hoe zo?”

„Och, ze hebben hem een kwartje ontfutseld.”

„Geurt Pater,” zegt Japie met nadruk.

„Die jongen van Pater moet wat op z'n nek hebben,” meent Gal.

„Maar vertel eens hoe 't gebeurde.”

Blom vertelt. Japie vult het verhaal aan met 'n enkel woord. Ze moeten het goed weten. Iedereen mag het weten. En als Gal den plager eens te pakken kreeg. . . . nou, Japie zou 't fijn vinden.

„En wat wil je nu met die grote biet?” vraagt Gal, als 't verhaal uit is.

„Er mee lopen op Sint Martinus.”

„Hm. Ze zullen je zien aankomen met zo'n ding. Da's uit de mode, hoor!”

„Maar ik maak hem mooi!”

„Ik zal nog eens zien of ik geen tien centen voor je vinden kan, ze zullen er geen plezier van hebben!”

Gal zoekt in z'n portemonnaie.

„Daar kerel! Koen wil niet tracteren, maar 'k zal geen kwaad met kwaad vergelden. Pak aan!” en Japie ziet zich een dubbeltje in de hand gestopt.

Z'n ogen glinsteren.

Dat is fijn! Nu kan hij morgen een mooie lampion kopen bij Dirk op 't hoekje.

Er komt leven op het magere gezicht, een kleurtje van onverwacht genot op de bleke wangen.

Gal is toch een goede man.

En straks zitten ze om de oude kachel hun koffie te drinken.

„We gaan morgen vroeg op stap, Jaap,” zegt Koen, terwijl hij de hete koffie overgiet in 't schoteltje.

„Waarheen?”

„Naar 't Meer. En jij moet morgenmiddag maar thuis blijven, omdat je 's avonds alweer aan de sjouw moet.”

Nu, Japie vindt het best.

En ze zitten een poosje stil. Het werk is eerst gedaan.

Voorovergebogen, de handen warmend, de voeten op een spaak van de stoel, staren ze voor zich. En och, wat is dat ene rugje smal, tussen de brede mannenrompen. Ze spuwen af en toe in de turfbak en kauwen hun pruim. Japie is nu helemaal opgefleurd.

De biet ligt op de vloer, vergeten.

Hij krijgt een echte lampion!

Het verdriet van deze dag trekt al weg. Als een licht in de donkerte doemt de Sint-Martinusavond op in z'n gedachten. . . . nu kan hij toch ook eens gewoon mee doen!

Ineens richt Blom zich op: „Ik moet mijn broek nog naaien, da's wáár ook!”

De beide mannen grinniken.

„Geef me 't garen eens aan!”

Japie zoekt in een oud sigarenkistje, dat dienst doet voor naaidoos en steekt een draad door de naald.

Oom Koen heeft een grote winkelhaak vlak voor de knie. Z'n blauwe onderbroek kijkt er door.

„Wat 'n gat!” bromt Gal.

„Ja man, is 't niet een schandaal? 'k Had gisteravond nog 'n paar lijsterstrikken nagekeken en blijf 'k daar niet vastzitten in dat smerige prikkeldraad? Je zou die boeren. . . .”

Blom naait en vervolgt: „Als je morgenavond flink geld ophaalt met je lampion, dan wil ik m'n schoenen gelapt hebben bij krommen Jelle!”

Jaap schrikt op uit z'n gepeins.

„Maar ik zou. . . .” komt zwak zijn stem.

„Wat zou jij?”

„Ik zou ook een jasje hebben. . . .”

„Ja, da's waar ook, dat moet ook, maar ik wil mijn schoenen eens goed waterdicht hebben.”

„Ik ga naar bed,” zegt Japie ineens. „k Ben moe en suf.”

„Waarom, jong? 't Is hier nog lekker bij de kachel,” zegt Gal.

„Laat hem maar,” bromt Koen. „Hij is niet sterk. Zulke mensen moeten veel slapen, zie je. Steek 's aan, Teunis!”

Teunis stopt de pijp.

Als Japie achter de bedsteedeuren is verdwenen, zitten de mannen nog een poosje te roken. Dikke rookwolken worden het vertrek ingeblazen. En 't is alsof die tabaks-rook juist naar de bedstee trekt. Japie vindt het benauwend, z'n borst piept. . . . Hij luistert nog een poosje naar de bromstemmen.

Dan denkt hij aan de vis, die ze morgen zullen eten, als oom een goede vangst doet, aan de lampion, die nog bij Dirk Pieterolie in de etalage hangt. . . . de stemmen worden onduidelijker. . . . het krassend geluid van een stoel, die achteruit wordt geschoven. . . . en dan niets meer. . . .

3. ST.-MARTINUS

De avond van elf November, in Kleinstreek.

Een feestavond voor de jeugd.

't Is Sint-Martinus.

Als de avondschemering is gevallen, beginnen de veelkleurige lampionnen te zweven, als dwaallichten langs de dorpsweg. Ze komen opdagen van alle kant: over de bruggetjes, van onder de donkere bomen, van de zij-

Als de avondschemering is gevallen, beginnen de
lampionnen te zweven.

wegen en zandpaden af en op de dorpsstraat voegen ze
zich bij elkaar.

Jongens en meisjes trekken langs de huizen en zingen
bij elke deur hun liedje:

Sint-Martinus bisschop,
Roem van alle landen,

Dat wij hier met lichtjes lopen
Is voor ons geen schande.
Hier woont wel een rijke man,
Die ons wel wat geven kan.
Geef ons dan maar 'n appel of 'n peer.
'k Kom het hele jaar niet weer.

Rijk en arm doet mee: het kind uit de Dode Gang zowel als de kinderen van den bovenmeester en de welgestelde boeren.

Ze zijn alleen verdeeld in groepjes en clubjes en ieder voegt zich bij het koppeltje, waar hij het best bij past.

Sommigen dragen een mand of zak mee, om de giften in te verzamelen: appels, sausjes, koekjes, toffeees, centen enz.

Het gehele dorp is een beetje in feeststemming: men herinnert zich zijn eigen blijde jeugd.

Ver klinken de heldere kinderstemmen door de stille avond.

Mannen en vrouwen, grote broers en zusters staan aan de deuren om even de „lichtjeslopers” te zien, om even hun zang aan te horen.

Soms vormen ze met hun tieners een krachtig koor.

Ook gebeurt het wel, dat een klein jongetje, met voldoende durf, er alleen op uitgaat: zijn dunne stem zingt het liedje vlug af en gretige oogjes volgen de milde hand, die het lekkers in de tas werpt.

Japie Blom heeft bij Dirk een lampion gekocht van vijftien cent voor . . . een dubbeltje. De goedkopere waren alle uitverkocht. En daar Jaap niet meer geld be-

steden kon dan tien centen, zat er niets anders op dan dat de winkelier beneden de prijs verkocht.

„Nou, neem hem maar mee,” had de olieman gezegd. „Je doet wel eens weer een boodschap voor me, hè? Vooruit maar!”

Jaap is er bijzonder mee in zijn schik: hij kan vanavond geuren met een pracht van een lampion: rood, geel, groen, blauw. Alle kleuren van de regenboog zitten er in en bovendien nog een paar figuren: een kat en een vleermuis. Prachtig, hoor!

Oom geeft hem twee korte kaarsjes mee. Als die zijn opgebrand, dan loopt hij maar verder mee zonder licht, dat gebeurt wel meer.

Hij treft het! Juist als hij de steeg uit komt, ziet hij Jochem Jansen, de lange slungel, waarmee hij verleden jaar nog school ging: een grove vent, die zijn sterke knuisten een paar keer gebruikt heeft om de plagers van Japie op een afstand te houden.

Dat is een pracht kameraad voor vanavond!

„Jaap Blom mag nog met ons meedoen,” schreeuwt Jochem boven 't lawaai van een groepje vrienden uit.

„Maar dan ook niet een meer, hoor! Vooruit maar, jongens. In de steeg zingen we niet. Eerst even bij Pieterolie, kom!”

't Hele gezelschap volgt de aanwijzingen van den aanvoerder, die wel een hoofd boven allen uitsteekt.

Ze staan in een kring geschaard, voor het huisje. Een duwt zacht de winkel deur open. Jochem kucht en zet in. Als het versje half uit is, staat Dirk al in de deur en deelt apenootjes uit: elk een paar.

De tractatie valt tegen. De laatste regels worden niet meer gezongen, 't is hier de moeite niet waard.

„Apenootjes!“ klinkt het teleurgesteld, als de deur weer dicht is.

„Wat 'n dikke handvol!“ spot Jochem.

Ze steken intussen over naar de andere kant. Een paar kleine huisjes, met gesloten blinden, waar geen straaltje licht schemert, gaan ze voorbij. Daar vinden ze toch gesloten deuren. Ze kennen hun klanten wel.

Maar bij oude Anne en Vrouwkje, daar moeten ze natuurlijk zijn!

Die zouden beledigd zijn als ze hun deur voorbijgingen. Ze krijgen elk een cent en een appel.

En bij arbeider Veenstra moeten ze wel aankloppen, zijn eigen Jan loopt immers mee.

Ze krijgen elk een grote handvol paardebonen. En ze spotten er niet mee. Dit boerenarbeidersgezin kan niet meer missen.

Zo trekken ze verder, van huis tot huis. Ook een paar afgelegen boerderijen worden aangedaan. 't Is een hele loop, maar zulke goede klanten, zulke milde gevers, kun je toch niet overslaan: ze geven centen!

Langzamerhand beginnen de manden, tassen en zakken zwaarder te worden.

Het wordt een goede avond: geen regen, geen wind en milde handen!

Aan het eind van de plaats, onder de schaduw van hoge kerkhofbomen, staat de pastorie.

De troep, die onder de loop door het dorp wat luidruchtiger is geworden, keert tot kalmte terug.

Dominee is aan de beurt!

En dominee is. . . . nu eenmaal dominee, anders dan een ander, voornamer, deffiger. . . .

Ze worden vanzelf wat stil. . . .

Het kerkhof ligt een beetje griezelig zwart achter de hoge beukenhaag. Ze zien een grafpaaltje . . . een ijzeren hek . . . en verder is alles donker.

Hier is het hek van den dominee al. Ze staan stil. Jochem spreekt gedempt. Allen luisteren.

„Denk er nu aan,” zegt hij, „niet te hard schreeuwen, hoor! En niet zingen van: een rijke mán! Pas op, hoor! Hier woont wel een rijke héér!, hoor! Denk er aan: héér! We krijgen heel wat! Vást wel, hij is royaal. Kom maar, hier is 't grintpad!”

Voorzichtig, als nette kinderen, lopen ze over het knerpende grint en blijven staan voor de hoge stoep.

Jochem trekt zachtjes aan de koperen knop.

Zo hoort het.

Onder het zingen gaat de brede deur open. Japie staat schuin achter den aanvoerder, gluurt onder diens arm door . . . een meisjeskopje kijkt om het hoekje . . .

Ze heeft zwarte krullen . . .

Japie zingt uit volle borst: hier woont wel een rijke man.

Een stomp van Jochem.

Van schrik houdt hij zich stil.

De deur is wijd geopend.

In het flakkerende licht van de lampions verschijnen de pastoriebewoners: Dominee, mevrouw, hun dochttertje en nog een juffrouw.

Dominee rookt een pijp. Hij lacht.

Jaap kent hem wel. Dominee is zelfs eenmaal bij hen thuis geweest, maar oom Koen wou niet met hem praten. Jammer, want hij lijkt toch zo vriendelijk. Kijk hem nu lachen. Een zwarte haarlok hangt schuin langs zijn voorhoofd.

„Och, och, wat mooi!” zegt mevrouw. „Toe Alie, geef

ze allemaal een paar centen."

De kleine zwarte krullebol opent een klein beursje en deelt haar gaven uit. Japie ziet haar ogen glinsteren. Wat is ze mooi! Alles is even fijn aan deze mensen. Het lijken wel mensen van een andere wereld. . . .

Dan voelt hij even de zachte druk van die meisjeshand en hij kijkt. . . . maar, wat is dat? Wat glinstert die ene cent! Is die wit? Ziet hij goed? Dat is. . . . dat is geen cent. . . . dat is. . . . een kwartje.

Ze zijn al weer op het grintpad, naar de weg. De deur is gesloten. De tongen komen los.

„Fijn, hè jongens! Twee centen!”

Maar Japie zwijgt. Hij weet niet hoe hij het heeft. Die ene was een kwartje! Nog eens kijkt hij in 't licht van de lampion. . . . ja hoor, 't is zeker waar. . . . Maar, dan.... zou het niet een vergissing zijn? Wie geeft nu ooit een kwartje aan een lichtjesloper!

't Moèt een vergissing zijn.

Maar hij heeft hem eerlijk gekregen!

Of. . . . als 't een vergissing is. . . .

Er is geen tijd meer om er verder over te denken, want ze staan al voor de deur van kromme Jelle, den schoenmaker, die tegenover de kerk woont.

Nu durven ze weer.

Bij Jelle durft iedereen, durf je alles.

Heel wat anders dan bij den dominee.

In een grote kring staan ze weer klaar. En als Jochem inzet, klinkt het oude lied weer helder op; krachtig schreeuwen ze het uit.

De deur gaat spoedig open en oude Stientje, de huishoudster, verschijnt in de deur.

„Och, och!” zegt ze, en ze slaat de handen samen.

„Och, och, wat mooi, wat mooi! Och, och!”

Uit de kamer komt een stem. Er wordt iets geroepen.

„Toe jongens,” zegt Stientje haastig, „zing nog maar eens, Jelle wil 't beter horen.”

En ze zetten opnieuw in, iets krachtiger. Als 't versje bijna uit is, verschijnt het oude hoofd van den schoenmaker om de hoek.

Nu staat de kleine, gebogen gestalte vlak vóór hen. Zijn grote blauwe ogen kijken ernstig vorsend over de bril.

„Dat was al beter, maar nu nòg eens en . . . veel zachter! Zingen en niet schreeuwen. Vooruit!” commandeert het manneke.

Voor de derde maal beginnen ze.

Jelle kijkt ondertussen de kring rond, steeds met dezelfde doordringende ogen. . . . tot ze rusten op dat kleine ventje.

„Jacob Blom,” zegt Jelle.

Japie kleurt. Allen kijken naar hem. Wat zal er nu komen?

Er komt niets. Allen wachten.

Dan, ineens, komt Jelle's stem weer: „Jullie zang is schoon, kinderen, kinderzang is schoon. . . . Ik hoop, dat jullie stemmen eenmaal samen klinken mogen daar boven!”

Ernstig wijst z'n vinger omhoog.

Plechtig klinken z'n woorden.

Jelle is een zonderling, dat horen ze. Wie zegt er nu ooit zulke vreemde dingen!

Hij preekt altijd, zeggen de mensen.

Ja, een vreemde man, dat is Jelle.

Kijk die ogen!

Je zou er haast bang van worden en toch is 't maar zo'n

klein, onooglijk, ongelukkig mannetje.

„Stientjel” roept Jelle nu.

Stientje is er al. En ze deelt haar appels uit: mooie gouden appels, uit eigen appelhof. Het zijn ouderwetse, Franse kronen. De jongens weten het. Ze kennen de boom wel. O, het is een buitengewone boom! Er staat er maar eentje zo in het dorp. En Jelle heeft er alle moeite mee om de kwajongens uit zijn hof te houden.

Ze krijgen er elk twee.

En nu zullen ze maar weer gaan.

Doch Jelle doet een stap naar voren. . . . twee lange vingers pakken Japie's mouw.

„Jongetje, ga je morgen weer naar 't Westen? Kom dan even bij me aan, ik heb een boodschap, die kant op.”

Japie knikt.

En dan gaan ze weer verder.

Nog een paar huizen en dan keren ze terug, de tocht is ten einde: gauw naar huis, om de buit te tellen!

Die avond ligt Jaap Blom nog 'n poosje wakker, achter

Nu staat de kleine, gebogen gestalte vlak voor hen.

de rug van zijn oom.

Blom snorkt al. Die ligt nooit lang wakker, die kent geen zorgen.

Er is deze dag zoveel gebeurd. . . .

Wat een fijne avond en wat een hoop versnaperingen: alles ligt veilig in de kast. Ze zullen er nog dagen lang van smullen.

En dan de centen! Ze hebben ze met z'n tweeën geteld en nòg eens geteld: zes en zeventig centen.

Maar. . . . daar is het kwartje ook bij.

Ja, dat kwartje. . . .

Japie is er nog niet gerust op.

Oom heeft om z'n bezorgdheid gelachen.

„Gekregen is toch gekregen, jô! Doe toch niet zo gek!”

„Jawel, maar. . . . 't is toch een vergissing. . . .”

„Onzin! Schei er over uit! Dien dominee groeien de kwartjes op de rug. Moet hij maar beter uitkijken!”

Nee, Japie is er niet gerust op. 't Liefst zou hij het terug willen brengen. . . . als oom 't maar goed vond.

Zo ligt hij een poosje te piekeren.

En dan zweven voor zijn geest. . . . de gestalten van den dominee. . . . en het mooie figuurtje van zijn dochttertje.

Ze zijn zo goed, zo vriendelijk, zo lief. . . . Ze spreken geen boze woorden.... ze zijn vast zonder gebreken....

En in zijn hart komt een weemoedig verlangen naar een andere schonere wereld. . . .

Maar dan denkt hij weer ineens aan het kwartje; ach, 't is net alsof het gestolen is. . . .

4. VAN VRIENDEN. . . . EN VIJANDEN

De kleine koopman uit de Dode Gang heeft de boodschap van den ouden schoenmaker nauwkeurig en getrouw volbracht.

Dit bezorgde hem een goedkeurende klop op de schouder en een glas warme melk.

Niet méér.

Geen fooi, geen cent.

Het is even een kleine teleurstelling voor hem geweest. Toch werd de avond goed.

Is het van de melk gekomen?

Nee, er was méér!

De klop op de schouder; de vriendelijke blik; de vele hartelijke en deelnemende vragen van Jelle, zowel als van Stientje; de ongekende sfeer van warme genegenheid en medelijden, die Jaap omringde. Het maakte hem zo vreemd te moede.

Jaap heeft zijn bezoek herhaald.

Af en toe kon hij zijn nieuwen kennis een dienst bewijzen. En telkens weer verbaasde hij zich over de wonderlijke toespraken, die het zonderlinge mannetje tot hem richtte. Veel is eerst onbegrepen gebleven. Jelle praat zo geheel anders dan de mensen uit het steegje. Hij is vroom. Hij gaat naar de kerk, spreekt over de Bijbel en over God.

In de steeg wordt altijd gespot met die dingen. Oom, Teun Gal, de schooljongens, Dirk Pieterolie, allen spotten met God en kerk en dominees. Allen zeggen ze, dat ze een hekel hebben aan de fijnen.

En nu heeft Japie, voor het eerst, zo'n fijne leren ken-

nen. De kennismaking is vreemd geweest, maar ook prettig.

Hij heeft een goeden vriend gevonden, dien hij vertrouwen kan.

Op een keer heeft Japie aan Jelle verteld van het kwartje van den dominee.

De schoenmaker, die Japie's verhaal met aandacht volgde, zei, dat het kwartje terug moest worden gegeven. Toen heeft Japie bij zijn thuiskomst onmiddellijk naar 't busje gegrepen, om de zaak in orde te maken.

Het busje was echter . . . leeg.

't Kwartje verdwenen.

Dat kon niemand anders gedaan hebben dan oom Koen.

Oom wist eerst nergens van . . .

Later gaf hij toe:

„Nu ja, ik nam het, en wat zou dat?”

„Ik wou 't terugbrengen!”

„Wat? Terugbrengen? Uilskuiken, ben je helemaal mal?”

Japie werd warm.

„En ik wil het terugbrengen!”

Zó zag Blom zijn neefje nog nooit eerder.

Zijn ogen fonkelden.

Hij trilde.

Maar Blom werd ook boos.

En dreigend kwam het: „Wat wou jij hier vertellen, aap van een jongen . . . !”

Toen heeft Japie een ogenblik niet meer geweten wat hij deed.

„Ik wil het terugbrengen. Geef op!”

Hij gilde.

En voor het eerst trotseerde hij de sterke vuist van den groten kerel.

....tot de jongen schreiend in de hoek gedrongen was.

„Geef hier.... 't is van mij!”

„Heeft die ouwe femelaar je gek gemaakt? Die bliken dominee?”

„'t Is gestólen” kwam er, als een kreet.

„'k Zal je léren, rekel! Hier!”

Toen is die harde hand neergekomen, twee-, driemaal, tot de jongen schreiend in de hoek gedrongen was.

Koen greep de portemonnaie en wierp hem een kwartje voor de voeten, met een lelijk woord.

Hiermee was de strijd geëindigd.

De schoenmaker had de overwinning behaald, de eerste. Er zouden er meer volgen.

De volgende dag heeft Japie aangebeld aan het deftige domineeshuis. Mevrouw, die alleen thuis was, heeft na enig vragen een volledige uiteenzetting van het geval gekregen. Ze prees Jacobs eerlijkheid en gaf hem het kwartje terug.

„Eerlijkheid duurt het langst,” zei Jelle.

Op een avond in December keert Japie, na een bezoek bij Jelle, huiswaarts. Hij heeft schoenen moeten bezorgen. Diep in zijn broekzak zit een dubbeltje. Hij zal oppassen dat hij 't niet verliest. Onder zijn arm draagt hij voorzichtig een grote zak vol appels. 't Zijn van die goudgele Franse kronen.

„Oom Koen ook tracteren,” heeft Jelle gezegd.

Nu, oom is er niet vies van, hij zal wel zeggen: zulke meer en dan gezond.

Maar ze worden niet in één keer opgegeten! Japie legt ze netjes in de kast, hoor! En elke dag eten ze er een paar van op. Oude Geeske krijgt er ook van. Die schrabt ze met een mesje, omdat ze geen gebit meer heeft.

't Is donker en koud.

Met de kraag op en de grote papieren zak tegen zich aangedrukt, zijn hoofd nog schever dan gewoonlijk,

schuift hij tegen de Oostenwind in.

Hij moet nog helemaal aan het andere eind van de plaats zijn. Als oom nu straks maar thuis is en de kachel heeft aangezet. . . .

Soms flitst hem een fietslicht voorbij.

Twee mannen op klompen passeren, ze zeggen niets, letten niet eens op den kleinen jongen met de grote zak.

Japie peinst. . . . en is blij.

Geld en appels heeft hij.

Goeie Jelle, denkt hij, beste Jelle.

Een vriend van God is hij, ja, dat zegt hij zelf: een kind van God. Hoe is 't mogelijk! Zo'n mannetjel Zo'n kereltje, een vriend van God.

Maar het is vast waar!

En Jelle zegt, dat hij, Japie, het eigenlijk ook is.

„God de Heere is je eigenlijke Vader,“ zegt hij.

En waarom zou dat niet waar zijn? Jelle liegt nooit. Japie twijfelt er geen ogenblik aan.

Heerlijk gevoel is dat: je weet, dat God bij je is, dat Hij voor je zorgt, dat je Hem alle zorgen kunt vertellen.

Hij ziet Japie nu ook op de donkere weg. . . . en vanavond zal Jaap weer bidden. . . .

Hij zal vragen of oom den Heere ook lief krijgt, dat hij net zo zal worden als Jelle. . . .

En dat ze eenmaal uit de Gang mogen verhuizen. . . . natuurlijk bidt hij dat ook.

Er nadert van achteren weer een fiets. Het licht van de lantaarn flitst voor hem uit, langs de boomstammen.

Plotseling houdt de fietser in.

Hij is vlakbij.

Dan voelt Japie een duw, een stomp tegen de appelzak. . . . en een spottende lach:

„Japie Blom, wat ben je krom,” en weg peddelt de jongen: het is Geurt.

De zak is van onder de arm uitgeglijpt. . . . de hele boel ploft op de grond en de appels rollen weg naar alle kanten. . . .

Jaap is hevig geschrokken.

Nog even ziet hij een glimp van de fiets: een groot pak kranten op de bagagedrager.

Met bonzend hart en trillend op zijn benen, staat hij even stil.

Dan dringt de werkelijkheid tot hem door.

Maar dan opeens laait de woede in hem op. . . . een scheldwoord sist hem van de lippen. . . . niemand hoort het. . . . donker is het rondom.

Hij schopt tegen een appel, hij schopt tegen de zak. . . . hij snikt even. . . . en balt een vuist.

Hij bukt zich, tast en raapt.

In 't schijnsel van de verre straatlantaarn ziet hij flauwe lichtplekken. Een auto, die aan komt razen, geeft even een helle verlichting. . . . en is voorbij.

Enkele appels zijn in de lage berm gerold en verder in de sloot.

Straks loopt hij weer met het overschot van de schat: er is heel wat verloren gegaan.

Zijn blijdschap is weg.

Daar staan weer huizen. . . . een boerderij. . . . daar is de brug

Hij bukt zich, tast en raapt.

Een krachtige duw.... nóg een.... de fiets schuift
naar voren.

over de smalle, diepe stroom.

Er staat een fiets, leunend tegen een boom en vlak aan
het bruggetje....: een fiets met een witgeverfd spat-
bord en daarboven een groot bruin pak, met kranten.
Hij staat even stil van een nieuwe schrik: dat is de fiets
van Geurt.... die staat daar onbeheerd....

Een gedachte schiet hem door het hoofd.... er is nie-
mand op de weg.... voor en achter: donker.... nu
zal hij hem, hij zàl hem....

Nu zal hij hem ráken....

Hij strekt zijn rechterhand uit en grijpt het zadel vast....
Het voorwiel is een halve meter van de walkant....

Een krachtige duw nòg een de fiets schuift naar voren dáár!

Het bruine pak wipt wat omhoog een schrammend geluid en dan een plof in het zwarte water

Maar in 't schijnsel van de eerste lantaarn ontwaakt hij zijn hoofd voelt hij gloeien, zijn hart bonst, een grote onrust komt op

Snel sluipt Japie naar huis.

5. ONRUST

Komt oom Koen dan helemáál niet thuis vanavond? Zó laat is hij nog nooit geweest!

De wekker wijst zeven uur.

„Ik zal een boterham smeren en klaarzetten en dan ga ik naar Jelle.”

Japie denkt hardop.

„Ik zal hem om raad vragen, zo denkt hij verder hij kan misschien helpen Waarom ben ik toch zo bang? Vandaag ook al, maar nu nog veel erger. Wacht, ik zal me eerst wat opknappen, mijn ogen zijn rood en mijn wangen vuil.”

Met een vochtig doekje gaat hij zijn gezicht wat wrijven. Brr wat is dat water koud. De kachel is uit. 't Is hier alles even triest.

Vanmorgen in de vroege, 't was nog donker, is oom al met zijn vriend Teun op stap gegaan om in een ander dorpje een houtverkoop bij te wonen. Ze hebben het plan, zich bij de houtkopers als houthakkers aan te bieden. In aangenomen werk kan dat een goed loon opleveren. De verkoop wordt natuurlijk in een café gehouden: er hoort een borrel bij.

Oom heeft gezegd: „Ik weet niet, hoe laat ik terug kom, hoor! 't Kan wel laat worden, maar jij redt je wel.”

Zo is hij gegaan; Jaap lag nog in de bedstee. Hij heeft een onrustige nacht gehad: allerlei angstige droombeelden spookten hem door 't hoofd: Geurt achtervolgde hem.

En nu de hele dag alleen.

Hij kan zich anders best alleen behelpen, maar vandaag verlangde hij erg naar de avond.

's Morgens heeft hij een paar boodschappen gedaan voor Jelle en voor Dirk Pieterolie en vanmiddag heeft hij even buiten 't dorp nog een paar boeren bezocht, met zijn koopwaar.

Maar de dag is toch lang gevallen. . . . Had hij nu maar niet zo'n hoofdpijn gehad. . . . en dan die vreemde schrikkerigheid. . . .

Bang is hij geweest, om de mensen te ontmoeten. . . . bang voor Geurt.

Af en toe heeft hij gesprekken opgevangen over een ongeluk. . . . een diefstal. . . . bij het bruggetje.

En nu is de avond gekomen, nu is het donker. Maar beter is het niet geworden. . . . een nieuwe onrust komt op: waar zou oom Koen blijven? Als hij zich maar niet bedronken heeft en nu ergens aan de weg ligt. . . . of in het water. . . . hij zou doodvriezen. . . .

Rillend staat hij in het koude vertrek. . . . het vriest dat het kraakt.

En bij Jelle is het nu zo lekker warm en gezellig. Hij zal bij Jelle gaan schuilen. Daar zal alles zo erg niet meer zijn. . . . de armoe niet, de kou niet. . . . de angst niet. Maar neen, hij zal 't nooit kunnen vertellen. . . . 't is tè erg!

Hij schrikt van de grote kale wand.... van het klappen van een deur.... van elke kleinigheid schrikt hij.

Hij neemt het looplampje.... draait het kousje laag en blaast het uit.

Tastend vindt hij de deur. De maan is al opgekomen, er schijnen sterren. 't Wordt een vriesnacht.

Met moeite vinden zijn verkleumde vingers het sleutelgat....

In zijn klompen klotst hij het steegje uit, de dorpsweg op....

De loop doet hem goed. De koude voeten krijgen hun gevoel terug.... 't bloed stroomt sneller....

Het dorp geeft afleiding.

Maar de eenzame brug holt Japie hard voorbij en zijn hart bonst erg. Daar is de fiets van Geurt vastgezogen in de modder.... daar drevende de kranten.

En niemand weet, hoe het gekomen is.

„Och,“ zeggen de mensen, „eigen schuld natuurlijk. De kwajongen heeft zijn fiets maar ruw tegen de boom gegooid. . . . toen is die fiets gaan glijden. . . . Eigen schuld!“

Niemand weet het.

Japie zal 't nooit vertellen ook!

Aan geen mens. Aan Jelle dan?

Nee, ook aan dien niet. Het kàn niet, 't is tènè erg, tènè gemeen.

Geurt krijgt zelf de schuld.

Wat zal hij er om hebben moeten lijden. Wat een mensen, die nu geen krant kregen! Wat een klachten!

O, Geurt is een gemenerd, een echte valserd, maar dit, nee, dit is àl te erg geweest.

De kerkhofbomen rijzen op: een zwarte berg, hoog boven de huizen.

En aan de overkant staat het kleine schoenmakershuisje, helemaal apart, onder de hoge kastanjeboom.

Het licht schijnt door de hartjes van de luiken. Jelle werkt nog.

Jelle werkt altijd lang, tot diep in de avond.

Zal hij binnengaan?

Zal hij Jelle storen? Hij. . . . met z'n bang geheim. . . .?

Hij staat stil en overweegt: zal ik of zal ik niet?

De bomen knappen. Dat doet de vorst. Hij huivert. Wat moet hij nu zeggen? Dat hij zo bang is? Dat hij zo alleen is?

Er komen lichte, vlugge voetstappen. Snel kijkt Japie om.

't Is een meisje, met een tas.

't Is. . . . het domineesdochtertje met de krullen: Alie.

Ze komt uit het dorp en moet de kerk voorbij om bij de pastorie te komen.

Japie doet vlug twee stappen en staat dan in het hekje. Ze kijkt naar hem. Gauw wendt hij zijn hoofd om. Ze draagt een bruin manteltje en bruine muts.

Hoor! Jelle zingt. . . . 't Is de oude welbekende stem.... hij zal nu gauw naar hem toe gaan.

„Heb je wat op je geweten?”

Jelle zit te werken aan een kinderschoentje; tegenover hem, op een stoel, zit Japie.

„Je bent zo koud als 'n kikker. . . .”

En Jelle kijkt, voorovergebogen, over de bril, naar den jongen.

De hamer rust even.

Zijn wenkbrauwen opgetrokken, 't voorhoofd vol rimpels, kijkt hij enkele ogenblikken zo.

Zijn schedel is kaal, maar rechts en links, voor en boven de oren, bevinden zich wat grijze haren.

Japie antwoordt niet. Glimlachend kijkt hij even in die ogen, dan ziet hij voor zich neer.

O, er is geen kwaadheid in die ogen. . . . niets dan goedheid, als altijd.

„Je hebt wat. . . . verberg het niet voor God, mijn jongen!

Is oom Koen thuis?”

„Nee, vanmorgen zijn ze al heel vroeg naar een houtverkoop gegaan, en nòg is hij niet terug. Ik weet niet waar hij zit. Zou hij een ongeluk gehad hebben?”

Jaap vraagt het, alsof 't de gewoonste zaak van de wereld is, zo'n ongeluk.

....tegenover hem op een stoel zit Japie.

Weer rust de hamer en weer richten zich de grote ogen....

„Een ongeluk... ja, ieder kan een ongeluk krijgen... maar als je oom een ongeluk kreeg... dan zouden we wel direct voor zijn arme ziel mogen bidden.”

En met enige stemverheffing:

„En we doen het heden, vouw je handen en bid mee:
„Barmhartige Hemelse Vader, strek Uw liefdevolle armen uit naar de arme ziel van Koen Blom, die U niet

heeft willen dienen. Red hem van het eeuwige verderf. Reken hem zijn dwaasheden niet toe, laat dit afkerige kind wederkeren en in het bloed van Uw lieven Zoon vergeving der zonden ontvangen" even opent Japie zijn ogen en ziet het gelaat van Jelle. De oude houdt de gevouwen handen omhoog. . . .

„Red hem, red hem voor eeuwig. . . . Amen.”

En het verbaast Japie even, dat Jelle niet bidt of de Heere hem voor ongelukken wil bewaren en veilig thuis wil brengen.

Maar wat Jelle bidt, dat is ook het voornaamste: als de ziel gered is, dan is alles goed.

Toch zou Japie ook nog graag gebeden hebben om ooms behouden thuiskomst.

Hij zal het vanavond thuis gauw even doen.

De oude hamert al weer en Japie zucht diep.

„Nu zal hij wel gauw weer thuis zijn,” zegt hij blijmoedig. „En anders. . . . is hij toch in de hemel.”

Weer rust de hamer.

„Wàt zeg je daar? Dacht je dat God zó de gebeden verhoort?”

Jelle kijkt heel verbaasd.

Dat duurt echter niet lang.

Er komt in zijn grote ogen een wondere, blijde glans.

„Jongen!” zegt hij dan ineens. „Jongen, weet je wel wat de Heere Jezus gezegd heeft van zulke jongens als jij?”

Nee, dat weet Jaap zo niet.

„Derzulken is het Koninkrijk der hemelen. . . . En ook heeft Hij gezegd, dat we allen zo moeten worden, zo, als een kind”

Jelle vergeet zijn werk en met warme stem gaat hij verder:

„Je begrijpt me niet helemaal, hè? Maar . . . maar luister nu eens goed, ik zal je iets duidelijk maken. De Heere geeft ons niet altijd de dingen, waarom we vragen. Als de Heere dat zou moeten doen, dan zou 't er vreemd uitzien in de wereld. Mozes bad vurig om Kanaän binnen te mogen gaan. 't Gebeurde niet.

Je snapt het niet, hè?

Kijk eens, ik heb een bochel. Als kind heb ik vaak gebeden of God mijn rug recht wou maken, ik had er zo'n verdriet van. . . . Ik was tussen de jongens altijd de minste. . . .

Wat een last, wat een ellende!

Maar ik heb mijn hoge hoge rug gehouden, heel mijn leven door.

Nu vind ik dat niet erg meer.

Ik heb menigmaal ondervonden, dat God ons kruis zendt, omdat het nodig voor ons is. Denk daaraan, mijn jongen, God kastijdt Zijn kinderen uit liefde, om hun bestwil."

Even rust de oude.

Jaap voelt, dat Jelle eenmaal net zo'n soort verschoppeling is geweest als hij. . . . Ja, erger nog misschien. Want een bochel, dat is erg!

„Heb je nu den Heere Jezus al gevraagd om een nieuw hart?"

„Jawel, dat vraag ik elke avond."

„Juist, dat is ook nodig, elke dag opnieuw, want o, dat boze hart! Ik heb nu een gebed voor jou gevonden, dat vast en zeker verhoord wordt. Je moet het leren. Hier, schrijf het maar op."

Jelle schuift Jaap een krant toe, met een brede, witte rand.

„Hier is papier en potlood. 't Is een gebed van David:
„Schep mij een rein hart, o God, en vernieuw in het bin-
nenste van mij een vaste geest.” Lees het nu eens voor.”
En Jaap leest het nieuwe gebed, hortend en stofend.
't Is niet gemakkelijk. 't Zijn nieuwe klanken.

Dan klopt en hamert de schoenmaker nog een poosje.
Zijn oude Stientje brengt Jaap een kommetje warme
melk.

Dan moet Jaap toch naar huis.

De melk heeft hem verkwikt.

„Vergeet je gebed niet, en denk er vooral aan: voor den
Hemelsen Vader geen geheimen, hoor! Ga maar rus-
tig slapen. God zorgt voor ons allen.”

Met deze woorden laat Jelle hem gaan.

Om negen uur loopt hij door de doodse stilte van de
Gang.

Oom is nog niet gekomen.

Zo heel erg is dat nu niet meer. Jelle's woorden hebben
Jaap gekalmeerd.

God zorgt voor ons allen.

Over zijn boze daad heeft hij nòg niet durven spreken.

Hij zal naar bed gaan en het lampje laten branden.

En dan bidden. . . . het nieuwe gebed, dat altijd wordt
verhoord.

Maar. . . . zou God nu luisteren naar iemand, die zo
slecht is?

Nee, Jaap is er niet gerust op.

Om tien uur wordt er aan de deur gemorreld. Daar
komt hij!

Als Blom, nog wat beneveld door de drank, in bed neer-
ploft, houdt Jaap zich doodstil.

En met de blijde gedachte, dat God het gebed om Koens behouden thuiskomst heeft verhoord, slaapt hij spoedig in.

6. JAAP GAAT NAAR DE KERK

Zondagmorgen.

't Heeft hard gevoren.

De kale velden liggen onbewogen onder de grijze winterlucht.

De natuur houdt haar winterslaap.

In Kleinstreek wordt de stilte reeds verbroken door een blaffende hond, een ratelende melkkar, het klappen van een deur

Het dorp ontwaakt, laat en langzaam.

Uit een der oude schoorstenen van de Dode Gang kringelt een blauwe rook omhoog.

Japie heeft de kachel al aangezet.

Blom keert zich nog eens om in de warme bedstede, hij zal nog een tukje doen.

Gisteravond is hij laat van de ijsbaan gekomen. Als baanveger heeft hij een aardig centje verdiend, maar 't is dan ook een lange, vervelende dag geweest. Nu kan hij eens uitrusten, want de burgemeester wil 's Zondags geen vegers op de baan hebben.

Maar Japie heeft de ketel al gevuld, buiten bij de pomp, waar 't zo glad is, dat je bijna niet op de been kunt blijven.

Een lekker bakje koffie zal hij zetten. Daar doet hij oom een groot genoeg mee. Die heeft het liefst vier keer per dag koffie.

Van die „flauwe“ thee moet hij niets hebben. En als hij

Uit een der oude schoorstenen van de Dode Gang kringelt
een blauwe rook omhoog.

nou nog een poosje in bed blijft, nu, dan zal Japie hem
eens onthalen: dan krijgt hij de eerste kop op bed. . . .

Japie is in een goede stemming.

Hij is in een paar dagen de eerste schrik van zijn daad te
boven gekomen.

Hij kan er nu kalmer over denken, hij raakt er wat aan
gewoon. Wel voelt hij nog steeds dat er iets gebeuren
moet, dat er iets is goed te maken. Maar . . . hoe? Dat
weet hij niet.

Hij zal er niet te veel aan denken, vooral nù niet, want
het wordt een feestdag.

Hij gaat uit!

Vandaag zal hij de gast zijn van Jelle en Stientje.

Eerst gaan ze samen naar de kerk en dan zal hij ook nog bij de oudjes eten.

En misschien mag hij straks bovendien het Kerstfeest van de Zondagsschool meevieren.

Dat wordt iets buitengewoons.

De oude kerk, die hij van buiten zo vaak ziet, zal hij nu voor het eerst van binnen bekijken!

Oom Koen heeft er om gelachen.

Stel je dat voor: Naar de kerk!

Een Blom naar de kerk!

Ja, Koen zijn vader, dat was ook een trouwe kerkganger, zegt men. Koen heeft hem nooit gekend.

Maar voor de rest: de familie Blom zit liever in de kroeg dan in de kerk.

't Wordt grappig!

„Je kunt nog wel vroom worden, jochie . . . nou, 't past jou beter dan mij . . . ha ha!” zo heeft hij lachend gezegd.

Overigens maakt hij niet het minste bezwaar tegen Japie's kerkgang. Hij vindt het best . . . het laat hem koud.

Het water kookt al gauw.

't Wordt ook al een beetje warm in de kamer.

Nu vlug koffie zetten, maar voorzichtig! Niet morsen, 't moet netjes blijven, 't is Zondag.

Vooraf niet op zijn pak morsen, 't is zijn allerbeste: bruin manchester broek en jas.

Geeske heeft het onlangs nog netjes gelapt.

Nu even de voeten warmen.

De koffie kan intussen trekken.

Oom Koen keert zich nog eens om. Hoor! het bed kraakt.

Wat zal hij straks verbaasd kijken als het deurtje open gaat en hem zo'n fijne, geurige kop wordt aangeboden.

Om negen uur stapt Japie bij Jelle en Stientje binnen.

„Ha, daar is onze gast. . . .” Jelle inspecteert hem van top tot teen.

„Ga maar even zitten,” nodigt Stientje. „Jullie bent nog vroeg.”

„De mensen beginnen al te lopen,” zegt Jelle. „Ik maak me klaar.”

„Heb je centen?”

„Jawel, twee,” en Japie haalt ze uit zijn broekzak.

„Goed, kom dan maar.”

En daar gaan ze.

Jelle loopt vooraan. Hij draagt een zwart pak en zwarte hoed, netjes maar eenvoudig, zijn grote schoenen glimmen.

„Morgen, Jelle!” roepen een paar kerkgangers. Ze kennen hem en noemen hem allen bij die naam. Het smalle ventje, achter z'n hoge rug, zien ze nauwelijks.

Ze gaan naast elkaar het grintpad op, tussen de hekken en zerken. 't Gaat opwaarts.

De oude groengeverfde deur staat halverwegen open. Onder de zachte tonen van het orgel treden ze langzaam het gebouw binnen.

Spoedig hebben ze een plaatsje gevonden in de hoge banken.

Voor de dienst begint, heeft Japie, die aan het middenpad zit, een goede gelegenheid, om alles op te nemen: de grote kachel, waarvan de lange pijp dwars door de

kerk gaat, de oude preekstoel, die als een grote kinderstoel aan de muur hangt, de binnenkomende kerk-gangers. . . .

Er is zoveel te zien, dat nieuw en vreemd voor hem is.

Als plotseling het orgel zwijgt, komen de mannen van de kerkeraad binnen.

Ook de dominee is er bij, in een zwarte toga.

Hé, daar zit Alie ook, en haar moeder en nog een dame.

Hun bank staat langs de muur, net als de kerkeraad-banken.

Ze kunnen daar over de mensenschare heen zien.

Japie zal er maar niet lang naar kijken, want ze kunnen hem ook zien. Alie lacht aldor en dan kijkt ze naar links, daar zit zeker ergens een vriendinnetje van haar. De eerste woorden van den dominee klinken door de kerk.

Japie begrijpt er weinig van, maar dit klinkt indrukwekkend: „Die trouwe houdt in der eeuwigheid. . . .”

Mooi is dat, maar de betekenis dringt niet tot hem door. Jelle heeft de ogen dicht.

Japie sluit ze ook gauw, maar nog net ziet hij den dominee zijn handen uitspreiden.

Daarna wordt een psalmvers gezongen.

Jelle laat Japie in een boekje zien. Jelle zingt met bevende stem flink mee.

Onder het bidden gluurt Japie even rond. Alie. . . . daar zit ze. Wel verbazend, ze heeft de ogen wijd open. . . . hoe is dat mogelijk!

Haar vader bidt en zij heeft de ogen niet eens dicht!

't Wordt nog erger. Ze lacht tegen iemand. Hoe durft ze!

Maar. . . . ze krijgt een duwtje van mevrouw. . . . en ineens knijpt ze de ogen stijf dicht.

Dat had hij nu nooit kunnen denken!
Het gebed gaat verder zo goed als helemaal aan hem voorbij. 't Is indrukwekkend, ernstig, maar vol vreemde woorden.

Met de preek gaat het beter.

Dominee kijkt over de schare. . . . soms ziet hij even naar Japie.

Hij spreekt nu duidelijk met zijn zware stem, begrijpelijke woorden.

„Ik zal u een raadsel te raden geven. . . . Wat is beter dan het leven?“

Dat wordt mooi. Nu zal hij goed luisteren. Wat is beter dan het leven? Er is zeker nog wel iets beters, maar wàt en waar?

„Er zijn mensen, die beweren dat met de dood alles uit is.“ Ja, zoals oom Koen.

„Zij willen zoveel mogelijk van het leven genieten. Eten en drinken en vrolijk zijn, want morgen sterven wij.

Anderen vinden het leven een last, ze klagen en wenen, ze verlangen naar de dood. Ze zeggen: de dood is een weldoener. Hij brengt rust en vrede. De dood is beter dan het leven. Dit leven is een tranendal. . . . De dood is de eeuwige rust.“

Alie luistert niet.

Gek is dat.

Jelle heeft onafgebroken zijn ogen gevestigd op den prediker. Soms knikt hij eens. Geen wonder, hij denkt en spreekt ook altijd zo. . . .

Maar wat is nu beter dan het leven?

„Het antwoord op dit raadsel, mijne toehoorders, vindt u in de drie en zestigste psalm en daarvan het 4de vers:

Uwe goedertierenheid is beter dan het leven."

Dat is het dus: Uwe goedertierenheid. Een vreemde oplossing. Japie begrijpt het niet.

Maar, al luisterend wordt het hem toch duidelijker.

Het kàn.

De psalmdichter spreekt tot den Heere: Gods goedertierenheid.

Goedertierenheid, dat is zoiets als goedheid, liefde, medelijden, genade. Het is de grote goedheid van God. En aan het slot begint alles duidelijker te worden: die goedertierenheid heeft God geopenbaard in het zenden van Zijn lieven Zoon: Jezus, die arm werd, die leed en stierf voor onze zonden.

Dat is het, waarover Jelle ook dikwijls spreekt.

Dat is het voornaamste van alles: Jezus, de Zoon van God, die arm werd, om ons te redden.

Dat is de grote goedertierenheid van God.

Zo wordt het duidelijk.

„Zondaar, wilt gij deel hebben aan die goedertierenheid, ga vol berouw met al uw zonden tot Jezus, den Heiland.”

Maar dat doet hem ook onmiddellijk weer denken aan zijn eigen kwaad. Weer moet hij denken aan zijn wraak. Kon hij het maar weer goed maken.

Zal hij het toch maar aan Jelle vertellen?

Maar, niet vandaag, nee, het zou deze mooie Zondag zo bederven. . . .

En toch. . . .

7. SCHULDBELIJDENIS

Iedereen in Kleinstreek heeft het reeds gehoord. Geurt Pater heeft een ongeluk gehad.

Het halve dorp heeft, tot grote ergernis, de hele avond tevergeefs gewacht op het krantje.

„Die vervelende kwajongen,” schold men. „Waar zou die nu weer zitten! Er moet maar eens een brief met klachten naar den uitgever. 't Is een schandaal. Ik zal eens even bij buurman horen of ze daar ook nog geen krant hebben.”

Het werd acht uur negen uur, het werd tien uur en men ging eindelijk pruttelend naar bed.

Maar de volgende morgen ging als een lopend vuurtje door de plaats: Geurt heeft al zijn kranten verspeeld, en zijn fiets er bij. En niemand weet er iets van.

's Middags echter werd de fiets door een visser opgevisst.

De kranten waren natuurlijk bedorven.

„Nu moet het maar eens uit wezen,” zeiden sommigen.

„Er moet een andere krantenbezorger komen.”

En het regende klachten aan het bureau der krant.

Dezelfde week nog kreeg Geurt ontslag en werd een tijdelijke bezorger aangesteld.

Nu komt de krant een uur vroeger.

Dat vervelende wachten is afgelopen.

Toch vinden vele mensen het erg jammer, dat het zo gegaan is.

Niet om Geurt, och nee, het zal zijn eigen schuld wel zijn, de jongen is eigenwijs en onverschillig.

Maar om het gezin.

Men heeft medelijden met het gezin van Pater: het had

deze kleine bijverdienste zo broodnodig.
Deze dagen heeft Japie Blom de gesprekken beluisterd en 't heeft hem verschrikt en beangstigd. Telkens weer tracht hij zijn geweten te sussen met de gedachte: Geurt heeft zijn verdiende loon, je zou er blij om kunnen zijn. Maar hij is niet blij, integendeel, de onrust neemt toe. En nu hij hoort, dat Geurt ontslagen is, weet hij zich geen raad meer.

Arme mensen, die zo de dupe worden van hun zoon...
nee, van Japie's wraak.

Er zijn zes kleine kinderen!

's Avonds kan hij de slaap niet vatten.

Al enkele keren heeft hij gebeden: „Heere, geef dat Geurt weer krantenbezorger wordt en vergeef mij, dat ik zo gemeen was.”

En nu zal hij het tòch aan Jelle vertellen. Misschien weet die raad.

Maar hoe moeilijk is dat.

Er zijn twee stemmen in hem.

De een zegt: ga het toch direct vertellen en smee je vriend om hulp en raad.

De andere stem zegt: Nee, doe het niet, zeg niks, het gaat immers goed zo; niemand wordt het ooit gewaar. Doe net als je oom. Denk je, dat die het zeggen zou? Nooit. En heeft die niet een gerust en goed leventje? Word onverschillig, man. Neem het niet zo nauw. Ga maar niet weer naar Jelle.

Het is de oude strijd.

Maar Japie heeft zijn besluit genomen. Jelle zàl niet langer denken dat hij zo'n beste is.

Laat hij dan maar kwaad worden. Er moèt iets gebeuren. Het moèt in orde.

Hoe kan hij ooit een kind van den Heere Jezus wezen, als hij dit onrecht, deze leugen nog langer verbergt? Op een avond in de week, vlak voor Kerstmis, is hij gegaan.

Ze zitten weer tegenover elkaar. Nu moet hij er mee voor de dag komen. Jelle klopt en hamert. Soms kijkt hij eens over de bril. . . . alsof hij op iets wacht, alsof hij zeggen wil: toe nu maar, kom er mee voor de dag.... Japie raapt al zijn moed bij elkaar. Zijn hart bonst. . . . hij wordt rood. . . . maar het zàl er uit. . . .

„Jelle, ik wou je vertellen, dat het *mijn* schuld is, dat... Geurt ontslagen is. . . .”

De hamer rust. . . . de borstelige wenkbrauwen gaan omhoog. . . . grote verbaasde blauwe ogen. . . .

„Wat?”

„Ik heb de fiets in 't water geduwd, omdat hij me altijd plaagt. . . .”

Zal Jelle nu niet opspringen en hem wegjagen?

Niets van dit alles.

Jelle zegt alleen langzaam: „Zo. . . . zo. . . .” en dan klopt hij weer. . . .

„En wat zou dat?”

„'t Spijt me zo, ik bedoelde 't niet zo erg.”

„Wéten ze 't al?” Japie schudt ontkennend.

„Nee, natuurlijk niet. En 't spijt je zo. . . . Ja, dat is goed, heb je het aan den Heere verteld?”

„Ja.”

„'t Is een gemene streek geweest, Japie. Je mag je zelf niet wreken. Je hebt God bedroefd. Hij meende, dat je Zijn kind zou worden. . . . en nu dit! Nee, de Heere zegt: „Mij komt de wrake toe. . . .”

En nu moet het in orde worden gemaakt. Het moèt.”

Japie zou wel eens willen weten, hoè dat dan moet.
„Vertel me alles nog eens. Wat heeft Geurt jou gedaan?
En wat heb jij toen gedaan?”

Dan vertelt Japie nog eens uitvoerig hoe Geurt hem
steeds heeft getreiterd en hoe hij tenslotte zich wreekte.
Als hij alles eerlijk heeft opgebiecht, zegt Jelle:

„En nu moet je naar Pater, en ook daar alles vertellen.”
Daar schrikt hij van.

„O, dat durf ik niet. . . . als Geurt. . . .”

„Ik zal meegaan, en direct.”

Jelle rijst al overeind. En nadat hij zich wat heeft opge-
knapt, stapt hij resoluut met Japie de deur uit.

Het gezin Pater is zeer verbaasd, als die twee voor de
deur staan. Wat zal er nu gebeuren?

Ze hebben een boodschap.

Goed, dan maar binnen komen.

De kamer is vol kinderen.

Geurt is nergens te zien.

Twee kruipen op de vloer, een zit in de kinderstoel. . . .
een ligt in de wieg en nog 'n paar staan bij de tafel.

„Ga zitten, Jelle.”

Vrouw Pater, die net bezig is de laatste resten van de
avondmaaltijd van de tafel te verwijderen, maakt twee
stoelen leeg.

Als er een paar woorden gewisseld zijn over de kou,
begint Jelle onmiddellijk:

„Ik heb u wat te zeggen, Pater.”

Hard en met klem komen de woorden er uit, zodat Pater
en zijn vrouw hem met open mond aanstaren.

De kleintjes kijken verschrikt naar het wonderlijke kleine
manneke, met de bult. Zoiets is nog nooit in hun huis
geweest.

„Wat heeft die man een dikke rug,” zegt een klein meisje, dat vlakbij Jelle is komen staan.

Intussen is Jelle kalm doorgegaan: „Deze jongen, Jacob Blom, heeft. . . .” ineens begint hij heel zacht, om de kinderen, „deze jongen heeft de fiets van uw Geurt in 't water gegooid.”

Schrik en verbazing!

„Ja, u verbaast zich, maar luister verder. En ik moet zeggen, dat Geurt niet anders heeft ontvangen dan zijn verdiende loon. Hij heeft het er naar gemaakt. En ik ben blij, dat ik de gelegenheid krijg, er met u over te praten. Misschien heb je er in huis ook genoeg mee te stellen... maar dat is mijn zaak niet. Ik moet alleen zeggen, dat je jongen wel eens wat meer eerbied mag hebben voor grote mensen. Hij scheldt mij uit. Het doet me niet zeer, maar het wondt den jongen zelf en daarom zeg ik het. Drie keer heb ik hem deze zomer uit mijn appelhof gejaagd. Hij zat boven in de boom.”

Pater kijkt erg boos.

„Ja, ja,” zegt hij, „hou maar op, Jelle, ik heb genoeg last van hem, er zijn zoveel die klagen, je zòu hem!”

„Nee Pater, ik hou nièt op. Want kijk eens, hier zit Japie Blom, je kent hem wel. De jongen doet geen kind kwaad. En als ik je nu eens vertelde, hoe ze hem plagen. . . . op allerlei manier! Een schande is het! En uw Geurt is daarbij steeds de aanvoerder. Je begrijpt wel, dat hierop eenmaal wat volgen moest. . . . dat de maat eenmaal vol is. En nu is de maat vol. . . . boordevol.”

En dan vertelt Jelle, wat er op die avond is voorgevallen, met de appels en met de fiets.

En zeker, ze kunnen zich indenken, hoe Japie tot zijn daad is gekomen.

„Een gemene streek, maar. . . . begrijpelijk,” zegt Pater.

„Juist, man,” vervolgt Jelle, „nu ben je, waar ik je wou hebben. Te begrijpen is het, maar evengoed, zeer te betreuren.”

„Ja, wij hebben de scha en de schande,” klaagt vrouw Pater.

„Juist, vrouw Pater, ook dat is waar, maar 't moet weer in orde, daarvoor zijn we hier gekomen. Als het kan, maken we alles weer goed.

Eerst moet Japie spreken. Zeg op, wat je te zeggen hebt!”

Allen kijken Japie aan.

En dan komt het rustig: „Het spijt me erg en ik vraag u vergiffenis.”

„Da's goed,” zegt Pater.

„Ja, we mogen er niet boos meer om zijn,” begint vrouw Pater weer, op klagende toon. „Maar ik wou, dat Geurt weer wat verdiende. Nu loopt hij al een week rond te niets-doen, dat is 't ergste.”

„Vrouw, wees gerust,” valt Jelle haar in de rede. „Ik ben goed bekend bij den uitgever van de krant. 't Is een kennis van mij. Ik zal hem vanavond nog schrijven. En dan kun je er wel op rekenen, dat Geurt nog een nieuwe kans krijgt. Een paar dagen wachten, dan hoor je meer. En nu. . . . hoeveel scha heb je er door gehad?” Jelle heeft zijn portemonnaie al in de hand.

Van verbazing zwijgen ze.

„Toe maar, hoeveel schade is er geleden?”

„Och nee, Jelle. . . . dat niet, hoor,” weert Pater af.

„Ik vraag, wat Geurt verdiende.”

„Nee, geen sprake van. . . . Als de jongen de kranten-

loop terug kan krijgen, zijn we al o zo blij, weg met je beurs, Jelle!"

„Nou mensen, zelf weten, hoor! Ik berg mijn geld weer op. Nog één ding: ik verzoek je dringend, geen wrok te koesteren, en zou 't niet beter zijn, Geurt er nu maar buiten te houden? Als dat niet kan, bind hem dan op het hart, zijn leven te beteren en zich niet op Jacob te wreken."

„Daar zullen we voor zorgen."

„Goed, dat is dan afgesproken."

Met een verlicht hart nemen ze afscheid.

Diezelfde avond nog schrijft de schoenmaker een brief:

Vriend Uitgever!

Bij dezen neem ik de pen op om U te berichten, alsdat het ongeluk, dat Uw voormalige krantenjongen Geurt Pater overkomen is, niet aan hem zelf, maar aan de wraakzucht van een vijand is te wijten, reden waarom ik U beleefd, maar dringend verzoek, Geurt Pater opnieuw als bezorger te willen aannemen, omreden hij beter zal oppassen en 't gezin, zijnde van Uw kerk, die inkomsten niet kan ontberen.

Met groetenis teken ik mij

JELLE WALTER.

8. HET KERSTFEEST

De blijde Kerstavond is aangebroken.

Buiten heerst duisternis en kou en stilte.

Hier en daar gaat een deur open, in het licht van de ganglampen treden de mensen naar buiten, diep weg-

gedoken in kragen en dassen. Er zijn vooral veel kinderen bij. Het feest in de oude kerk wacht hen en met blij kloppende harten begeven ze zich naar de plaats van gezelligheid en vreugde: de stralende kerstboom, de versnaperingen en presentjes.

Ook Japie Blom zal deze avond een kijkje nemen. Jelle zegt, dat hij het gerust doen kan, 't is vrije toegang voor iedereen.

En hoewel Japie er veel trek in heeft, toch ziet hij er ook wat tegen op.

Hij vindt het een beetje raar, alleen naar de kerk te gaan, temidden van al die mensen. Hij behoorde er immers nooit bij! Hij is toch de slobber uit de Dode Gang!

Hij is nu wel een paar keer mee geweest naar de kerk, maar het Kerstfeest, dat hier gevierd zal worden, is het feest voor de kinderen van de Zondagsschool en de andere mensen zijn allen huisgenoten of kennissen.

Toch trekt alles hem zó aan, dat hij vast besloten is, te gaan.

Even nog is hij bij den schoenmaker aangelopen, misschien wil hij nog mee. Doch Jelle heeft er geen zin in. Hij doet het anders ook niet. Nee, hoor, 't is tenslotte ook een kinderfeest.

„Je durft toch wel alleen!”

O, jawel, Japie durft best.

„Zeg, weet je 't al van Geurt? Hij is al weer aangesteld. Hij begint morgen al weer!”

Japie's gezicht fleurt helemaal op, als hij dat hoort.

„Is 't werkelijk wáár?”

't Is haast tè mooi!

„Ja hoor, da's weer in orde. Wees nu maar dankbaar, dat alles zo goed is terechtgekomen. . . . En nu nog

eens wat, zeg! Laatst zei je, dat het werk van een schoenmaker het mooiste werk van de wereld is. Als je er wel trek in hebt, zou je 't moeten leren. Da's beter dan venten. Ik kom morgenavond bij je oom om met hem te overleggen. Ik heb een plan, zie je! Zeg hem, dat hij dan even thuis blijft. En nu naar de kerk, anders kun je geen mooi plaatsje meer krijgen."

Jaap keert zich om, maar van verbazing over alles wat hem daar verteld wordt, zegt hij geen woord.

Spoedig dringt het tot hem door, dat hij zoeven heerlijke dingen heeft gehoord. Hij voelt zich verlicht, bevrijd van een zware last.

Nu heeft hij ineens ook meer moed om het feest te gaan bijwonen.

Door de boomtakken ziet hij de verlichte boogramen.

Er klinken orgeltonen.

Op de donkere weg is een geroezemoes van stemmen.

In groepjes gaan de feestgangers het hek door.

Een troepje lachende meisjes gaat juist voor hem uit.

Hij zal ze maar even voor laten. Achterop komen al weer anderen. En zo, temidden van een heel troepje, komt hij onopgemerkt binnen.

Vlak voor de preekstoel staat de prachtige kerstboom, met de talloze lichtjes. Wat een schittering! Zoiets heeft hij nog nooit gezien. Maar eerst moet hij een mooi plaatsje opzoeken. Dat gaat gemakkelijk, er zijn nog hele banken leeg. Hij neemt weer een eindplaatsje, aan het brede middenpad, daar is het meest te beleven.

Even kijkt hij rond: allemaal vreemde gezichten. Niemand let op hem. Dat geeft alweer moed.

Nu kan hij alles rustig zien en in zich opnemen. De kerst-

boom is geweldig. Daar kun je wel heel lang stilletjes naar kijken.

Dat hij hier zit, is een wonder.

Oom Koen mag lachen en spotten zoveel hij wil, Japie is blij dat alles anders geworden is. De Heere heeft zijn gebeden verhoord. Met Geurt is het weer in orde en misschien zorgt Jelle wel, dat hij straks het schoenmakersvak kan leren. Wat is alles nu anders geworden. Zo is het leven mooi!

Daar heb je dominee ook reeds, hij staat bij de kerstboom.

Wat een mensen! De kerk loopt vol.

Ze gaan beginnen.

Er wordt gebeden en gezongen.

Nu kun je hem nog eens goed zien; hij is nu veel dichterbij dan 's Zondags. Ook praat hij nu geheel anders, zo gewoon, je kunt alles begrijpen.

Hij vertelt eerst het Kerstverhaal.

Het bevat voor Japie heel veel nieuws. En niets ontgaat hem als dominee vertelt van een machtigen Romeinse keizer, die de hele wereld liet beschrijven.

Van twee arme mensen, die op bevel van den keizer zich op weg begaven naar hun stad.

Van de armelijke stal, die hun tenslotte tot verblijfplaats wordt aangewezen. . . .

Nooit heeft hij kunnen denken, dat de stem van dien dominee zo zacht kan worden. . . .

't Is net of je er bij bent. . . . hij ziet de zwakke, bleke gestalte van Maria. . . . ze is maar een klein, smal vrouwtje. . . . en ze ziet heel droevig. . . . haar gelaat is blank en goed. . . .

Hij ziet Jozef, de jonge, sterke kerel, met een bezorgd

gezicht. . . . hij kijkt om zich heen. . . . en draagt nog een beetje meer stro aan, opdat zijn vrouwtje vooral wat zacht en gemakkelijk kan rusten.

En het is er koud en donker in die ouwe stal. Jozef zal wel 'n lantaarntje geleend hebben van den herbergier, ja, dat zal toch wel. . . .

En dan weer ziet hij de herders in het veld, die de nachtwacht houden bij hun kudde.

Hij ziet de schrik op hun verweerde gezichten, als er een lichte engel zomaar uit de donkere lucht komt neerdalen. . . .

O, dat het verhaal zó mooi was. . . . nee, dat heeft hij nooit geweten.

En het laatste stuk van de vertelling vindt hij zo bijzonder.

„Jezus, Gods Zoon, verliet Zijn heerlijke hemel en werd arm om onzentwil. We kunnen nooit zó arm en ellendig zijn, of Jezus is nóg armer en nóg ellendiger geweest, om ons in alles gelijk te wezen.

Hij kwam op de aarde als een kindje, klein en teer. We kunnen nooit te jong zijn en te klein om Hem toe te behoren. . . . Hij is ons in alles gelijk geworden.

Deze gedachte grijpt Japie aan.

Het is heerlijk! Het is alles juist voor hem. Alsof die dominee weet, dat Japie hier zit. Want wie is er nu zó arm en zó klein als hij? Hij heeft niet eens een vader en een moeder. Jezus wil ook zijn Heiland zijn. O, hij zal altijd Jezus liefhebben! Hij zal. . . . Maar er is al weer iets anders, dat de aandacht trekt.

Er worden versnaperingen rondgedeeld. De kinderen worden getraceerd. Een paar grote meisjes gaan rond met chocolademelk.

Ieder krijgt een kommetje vol en een stuk koek er bij. Japie zou er ook wel trek in hebben, maar hij hoort er nu eenmaal niet bij.

Maar wat is dat? Krijgt kleine Antje ook wat? Die hoort er toch ook niet bij! Hij kent het kleine meisje wel, ze gaat nog niet eens naar school.

Ze zit naast haar moeder. Een juffrouw, met een groot wit schort voor, stopt het kleine ding van alles toe. De moeder lacht maar.

Jongen, wat ruikt die chocola lekker! En zie ze eens smullen!

Japie heeft honger en dorst.

Maar niemand bekommert zich om hem. Aldoor hangt zijn hoofd een beetje schuin buiten de hoge bank. . . . om alles toch maar goed te kunnen zien.

Dominee heeft een poos staan praten met een paar vrouwen.

Maar nu begint hij weer te vertellen. . . . eerst moet hij even wachten, om 't geroezemoes.

Als hij net begonnen is, gebeurt er iets bijzonders: Als Japie, vol verwachting, zijn ogen strak gericht houdt op den verteller, ziet hij ineens een witte gedaante voor zich. . . . naast zich. . . . een wit schort strijkt langs zijn arm. . . . een duwtje. . . . en hij voelt zich een flink stuk koek in de hand gestopt. . . .

Verbaasd, verward, ziet Japie naar zijn hand: een flink stuk!

Dan doorstroomt hem een wonderlijk, blij gevoel. . . .

Voorzichtig begint hij te eten.

Even kijkt hij schichtig links. . . . nee, niemand bemerkt iets.

Wat is het lekker!

En wie gaf het hem?

Naar den dominee luistert hij niet meer. . . . hij heeft nu zo veel om te verwerken.

Wat een avond!

Maar dat stuk koek is het voornaamste niet!

Nee, het allerheerlijkste is, dat er een goed mens langs hem heen is gegaan.... Hij zou haar willen bedanken.... hij zou haar ook wat willen geven. . . .

Het verhaaltje is intussen al weer uit. Er is nieuwe drukte ontstaan. Het laatste nummer, een groot, voornaam nummer, moet nu afgewerkt worden: het uitdelen van de cadeautjes.

Eerst heeft hij gemeend, dat de geschenken aan de boom hingen, maar dat is een domme vergissing; dat flonkergoed dient alleen ter versiering.

De presentjes bestaan uit boekjes en kalenders.

Na het zingen van een lied, dankt dominee en dan is het afgelopen.

Japie loopt vlug naar huis.

Hij voelt zich gelukkig en blij. Al zou Geurt hem vanavond ook nóg zo erg plagen, hij zou niet boos worden. Je mag je niet wreken.

Er is zoveel goeds en moois vanavond, hij gevoelt zich zó rijk, en dat doet de Heere, die daar boven de sterren woont. Hij zal God altijd liefhebben, hij zal net worden als Jelle: zo vroom en goed, en. . . . schoenmaker zal hij ook worden!

Oom Koen ligt al in de bedstee, als hij thuis komt.

Voorzichtig gaat hij naast hem onder de dekens.

Nu zal hij al het fijns van deze avond nog eens rustig overdenken en God danken voor al de zegeningen.

Ook voor de juffrouw, die hem de koek gaf, zal hij bidden, en voor oom en Jelle en dominee en Geurt en Geeske en . . . voor alle mensen.

9. NAAR DE STAD

De regen striemt de straat, de huizen, de bomen . . . De regen striemt ook twee kleine mensen, die, in hun jaskragen gedoken, bij de brug, achter een brede boomstam beschutting zoeken: Jelle en Japie.

Ze wachten op de autobus, die hen naar de stad zal brengen.

Ze zijn nog te vroeg en praten maar wat. Jaap is een beetje zenuwachtig, dat komt van het vreemde: in de bus en naar de stad. Eenmaal eerder is hij er geweest, twee jaar geleden, toen hij op een Dinsdag met de vrachtwagen mee mocht rijden.

Nu is 't nog fijner, maar ook veel belangrijker.

„Ook naar stad, Jelle?”

't Is een boer, die op de fiets tegen de wind optornt.

„Je hebt geen mooie dag uitgekozen!”

De man heeft gelijk, 't is hondweer; maar als je er alles op gesteld hebt, dan moet je er wel door. En Jelle heeft altijd beweerd: alle weer is goed, wat God zendt is altijd goed. Dit moet hij nu maar eens in praktijk brengen en zonder morren keert Jelle de boze wind zijn hoge rug toe.

't Heeft nog even wat voeten in de aarde gehad, vóór het reisplan klaar was.

Al lang broeide er iets in het brein van den schoenmaker.

Hij had een plan, een schoon plan met dat arme ventje,

den ongelukkigen wees: Jacob Blom.

Een neef, die een schoenwinkel en reparatieinrichting heeft in de Peperstraat, kan een loop- en leerjongen gebruiken.

Als hij Japie daar nu eens geplaatst kon krijgen. Dat zou voor den jongen een uitkomst zijn, hij moet uit dat nest, uit de Dode Gang en dat zwerven met koopwaar is ook geen goed werk voor zo'n jongen. 't Schoenmakersvak kan hij wel leren.

En bij neef zou hij een beste plaats hebben: eenvoudige, degelijke, Christelijke mensen.

Dan was Japie, naar menselijke berekening, in veilige haven.

Naar Koen Blom is hij gegaan.

Die wou er eerst niet van weten.

„'t Is mijn huishoudster," heeft hij gezegd. „En mijn kostwinner!"

Na lang redeneren heeft Jelle hem echter overgehaald.

Toen moest Japie wat in de kleren gestoken worden.

Oude Stientje heeft een paar avonden moeten pikken met de naald. 't Is klaargekomen.

En nu staan ze daar, die twee en wachten op de grote bus, die hen mee zal voeren naar de stad.

Japie is blij.

Hij vindt het een geweldige onderneming.

Zijn grijs pakje staat hem netjes.

Hij behoeft voor niemand onder te doen.

Laten ze maar kijken, de jongens, hij kan nu meedoen, hij is netjes en ook niet meer zo bang en bleu.

Als de autobus, de bekende met de rode band, zich om de bocht vertoont, steekt Jelle zijn arm omhoog.

De wagen stopt.

De wagen stopt. Ze is al bijna vol.

Ze is al bijna vol.

Een dikke juffrouw schuift goedmoedig een eindje op. „Er gaan veel makke schapen in een hok,” zegt ze.

Het is voor de eerste maal, dat Japie in de bus zit. 't Is toch iets fijns!

Hij ziet de rij eens langs: er zitten veekopers met stokken en scholieren met tassen.

Aan zijn linkerhand zit de dikke vrouw. Ze praat met iedereen, waarmee ze aan de slag kan komen.

Twee lange jongens, met pofbroeken, kijken naar hen en lachen. Japie voelt het: ze zeggen iets grappigs over de bochel van Jelle en misschien ook wel over Japie's

scheef hoofd. Daar zal hij zich niets van aantrekken.
Niets mag de vreugde bederven.
De chauffeur, die een voorzichtig man is, rijdt langzaam:
de weg is glad.
Na ruim een uur rijdens is de stad bereikt.
Allen stappen uit.
De regen heeft opgehouden.
En daar staan ze nu: midden in de grote, drukke stad.
Jaap kijkt zijn ogen uit!
In een bonte drukte wemelt alles rondom hem. Je zou
geen stap durven zetten op die straat.
Jelle neemt even zijn hand.
„Eerst naar de Kromme Elleboog,” zegt hij. Daar woont
zijn zuster Maaïke.
De brug over, komen ze op een asphaltstraat, glad als
een spiegel.
Auto's schieten plotseling in harde vaart om een hoek.
Jaap krijgt vreemde geuren in de neus: vis, uien, rook,
alles door elkaar.
Een oud, gebrekkig vrouwtje duwt een kar met bokking.
Ze schreeuwt telkens een paar onverstaanbare woorden.
Honden, bakkerskarren, slagersfietsen, melkkarren, alles
krioelt hier door elkaar.
En boven het straatgerucht uit klingelt plotseling het
speelwerk van de hoge Martinitoren.
Hier, in het centrum, blijft Jelle staan voor een hoge,
bruine deur.
„Hier is het,” zegt hij.
En Jaap volgt hem door de smalle gang, ingesloten door
donkere muren.
Achter dat kleine raam, met heldere gordijntjes en een
paar schrale geraniums, is Maaïke's kamertje.

Even gerammeld aan een ijzeren knop, en de deur gaat open.

Maaïke is een bejaard, vriendelijk vrouwtje met rode wangetjes en een ingevallen mond.

Och, wat is ze blij!

En Jelle wrijft ook zijn handen van genoeg. Zo heeft Jaap hem nog niet eerder gezien.

En ze praten maar, over Jan en Kee, Gerrit en Cornelia en over nog veel meer leden van de familie.

Jaap luistert nauwelijks.

De koffie en het klontje en het groot stuk oudewijvenkoek smáken hem!

Lang kunnen ze niet blijven. Ze moeten eerst de zaken afdoen: naar den leerhandelaar, de steengoedwinkel en dan naar de Peperstraat.

Maaïke vindt de visite veel te kort. Maar Jelle heeft haast en na een uurtje nemen ze weer afscheid.

De verschillende boodschappen zijn vlug gedaan. Jelle houdt van opschieten, maar Jaap zou het liever wat kalmer willen doen.

Ze lopen langs de Vischmarkt met haar prachtige winkels, zien een glimp van de hoge Martini en lopen een eindje door de drukke Heerestraat.

Zo komen ze al gauw in de Peperstraat.

Neef Albert, een kleine, bleke man, ontvangt hen hartelijk.

Hij heeft precies dezelfde ogen als Jelle. Dat vindt Jaap een goed teken. Ook de vrouw en de dochter zijn heel aardig.

Of ze blijven eten?

O, nee, beslist niet! Over een uur gaat de bus.

Dan moeten ze op zijn allerminst toch een kop cacao

drinken en een stukje koek gebruiken.

„Nou, Jacob, hoe vind je het hier?” vraagt Jelle.

„Goed,” zegt Jaap.

„Mijn neef neemt je als huisgenoot aan, is 't niet, Albert?”

„Natuurlijk. We zullen het best met elkaar vinden, hoor Jaap!” zegt neef.

„Kom maar eens mee.”

Jaap wordt rondgeleid in de kleine tuin en staat verbaasd over een volière vol veelkleurige vogeltjes.

Alles ziet er hier bijzonder netjes uit; daarvoor ben je hier ook in de stad.

't Duurt niet lang of Jelle staat op.

„En nu moeten we beslist weer verder, hoor! Nou, we laten het dan maar zo, hè? Tegen Mei komen we.”

Ze nemen afscheid en komen twintig minuten voor het uur van vertrek bij de bus aan.

„Hè, hè,” zucht Jelle, als hij zich in een mooi hoekje van de grote reiswagen neerzet.

En het is een zucht van verlichting.

10. HET AFSCHEID VAN DE DODE GANG

Nu is het afscheid daar.

Het afscheid van het dorp en zijn bewoners, van de Gang, van het oude leven.

De lente is in het land.

De beukenlaan is een koepelgalerij van onbeschrijfelijk teder groen.

De paadjes, die zich slingeren tussen de velden, zijn omzoomd met paardebloemen, geel als goud.

De bekende boerenhoeven gaan met de dag meer

schuil achter 't groen van hagen en bomen.

Wat is alles nu mooi.

Maar Jaap ziet het niet.

Zijn hart wordt getrokken naar het nieuwe, het onbekende. Jaap kan wel afscheid nemen van Kleinstreek. Het is vreemd: die oude Gang, met haar triestheid en zonloosheid, haar armoe en vuil. . . . dat afscheid doet zeer.

Hij vindt het een beetje erg, dit alles niet meer te zullen zien.

Oom Koen blijft alleen in het kamertje en hij was toch altijd zo goed voor hem!

En die goede oude Geeske, nooit zal ze weer een knoop aan zijn kiel kunnen naaien.

En Dirk. . . . die spotte met zijn vroomheid, wat heeft hij niet vaak een boodschap voor hem gedaan, en altijd kreeg hij een kleinigheid.

Maar oom Koen. . . . dat is 't ergste.

Nu is het ogenblik gekomen.

Oom brengt hem tot de straat en draagt zijn koffertje.

„En nu, Jaap, jongen, pas maar goed op, en word maar niet zo'n arme sukkel als je oom. . . . gedraag je goed. . . . als je 't vak goed leert, heb je ook goed je brood.”

Dat klinkt alles een beetje vreemd, zo goedig. . . .

Oom Koen wàs ook altijd goed.

't Wordt wonderlijk warm achter Jaaps ogen, hij staart naar de grond, en slikt een traan weg. . . .

„Oom Koen moet bidden. . . .”

Meer kan hij niet zeggen. . . . 't wordt te veel. . . . hij zou in tranen kunnen uitbarsten.

Koen Blom keert zich even om. . . . ach, goeie Japie, dat arme scheve ventje, dat edele kereltje. . . .

„Jij moet maar voor me bidden, Jaap.”
Hij tracht het een beetje onverschillig te zeggen.
„Dat doe ik ook, oom, elke dag!”
„Nou, goede reis, hoor en schrijf maar gauw eens!”
Jaap knikt.
„Oom. . . . het beste, hoor!”
Bij de brug zal Jelle op hem wachten.
Daar loopt hij, 't koffertje in de hand.
Hij kijkt nog eens om en wuift met de hand.
Dan staan ze weer te wachten, bij de dikke boom.
Als de grote bus met rode band nadert, steekt Jelle zijn
lange arm omhoog.
Ze stappen in en vinden nog ruim plaats.
De motor bromt, ze rijden al weer.
Daar is de Dode Gang.
Oom staat er nog.
Ze groeten elkaar met de hand, voor het laatst.
Vaarwel Kleinstreek!
Vaarwel Dode Gang!
Jaap heeft zijn afscheid genomen.